

Concept Ontwerp Koersdocument Brabant breed beregeningsbeleid

Opgesteld door de Ambtelijke Projectgroep Brabant breed beregeningsbeleid op
13 maart 2026

Vrijgegeven door de Bestuurlijke Werkgroep Brabant breed beregeningsbeleid op
8 april 2026

Inhoudsopgave

0. Bestuurlijke samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	9
1.1 De uitdagingen.....	9
1.2 Gefaseerde invoering herziening Brabant breed beregeningsbeleid	10
2. Juridische houdbaarheid als fundament.....	12
2.1 Juridisch kader	12
2.2 Hoe.....	13
2.3 Noodzakelijke middelen	14
3. Sturen op grondwaterstanden.....	15
3.1 Waarom	15
3.2 Hoe.....	15
3.3 Wanneer	16
3.3 Noodzakelijke middelen	17
4. Sturen op maximale beregeningsruimte	18
4.1 Waarom	18
4.2 Hoe.....	18
4.3 Noodzakelijke middelen	20
5. Kwaliteitsslag meten, monitoren en registreren onttrekkingen	21
5.1 Waarom	21
5.2 Hoe.....	21
5.3 Noodzakelijke middelen	22
6. Sturen op 'Voor wat hoort wat'	23
6.1 Waarom	23
6.2 Hoe.....	23
6.3 Noodzakelijke middelen	24
7. Tijdpad.....	25
Bijlage 1: Wat ging vooraf aan dit Koersdocument?	27
1.1 Beregeningsbeleid 2014: Beregenen met grondwater	27
1.2 Beregenen uit grondwater in Brabant; Evaluatie periode 2014 – 2018	28
1.3 Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg	28
1.4 Grondwaterconvenant.....	29
1.5 Droogteadvies: 'Zonder water geen later'	29
1.6 Droogteagenda.....	30

1.7 Beregeningsbeleid 1.0	31
Bijlage 2: Toelichting investeringskosten debietmeters (2 scenario's)	34

CONCEPT

0. Bestuurlijke samenvatting

Aanleiding en Doel

Het huidige beregeningsbeleid uit grondwater dateert uit 2014. We¹ herzien het beregeningsbeleid in Noord-Brabant vanwege toenemende druk op het grondwatersysteem door klimaatverandering, intensievere landbouw, toename van industriële behoeften, bevolkingsgroei en veranderende wet- en regelgeving. De waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta en de provincie Noord-Brabant werken samen met ZLTO, natuurorganisaties en de Brabantse Milieufederatie aan een robuust en toekomstbestendig beregeningsbeleid.

Uitgangspunten en Proces

Dit koersdocument is tot stand gekomen via een breed bestuurlijk overleg en bouwt voort op eerdere beleidsdocumenten, evaluaties, convenanten en adviezen, waaronder het Grondwaterconvenant (2021-2027) en het Droogteadvies 'Zonder water geen later'. De aanpak is gefaseerd, met generiek beleid voor de hele provincie en maatwerk per gebied.

In dit Koersdocument staat dat het herziene beregeningsbeleid op een ander moment ingaat in de flexibele gebieden dan in de beschermde gebieden. Tot het moment van ingaan van het herziene beregeningsbeleid in het betreffende gebied, blijft het huidige beregeningsbeleid van kracht.

In dit Koersdocument betreffen 'beschermde gebieden' de volgende gebieden: de gebieden benoemd als '(beperkt) Beschermde Gebied', 'attentiegebied' en '(beperkt) invloedsgebied Natura 2000', zoals aangewezen in de Waterschapsverordening.

Hoofdpijnen van het herziene beleid

1. Juridische houdbaarheid als fundament

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vormt samen met de Habitatrichtlijn (HrI) het kader voor de doelen voor het grondwater en de natuur in Noord-Brabant en daarmee de aanleiding voor dit Koersdocument. De Europese richtlijnen zijn geïmplementeerd en daarmee onderdeel van het nationale recht via de Omgevingswet. De grondwaterdoelen voor 2027 zijn:

- 1) Grondwatervoorraad, aanvulling en onttrekking in balans;
- 2) Hydrologische randvoorwaarden grondwaterafhankelijke natuur, waaronder Natura 2000 gebieden, natte natuurplek (grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen²) en KRW-waterlichamen op orde;
- 3) Goede grondwaterkwaliteit voor ecologie & menselijk gebruik.

2. Sturen op grondwaterstanden

Een Passende Beoordeling bepaalt hoeveel beregeningsruimte de waterschappen maximaal kunnen vergeven aan onttrekkingsinrichtingen in Beschermde Gebied zonder dat er significant negatieve effecten op de beschermde natuur optreden en zonder dat er naar verwachting noodzaak is om een onttrekkingsverbod in te stellen. Als input voor de Passende Beoordeling nemen we onder andere de ervaringen uit monitoring en pilots mee. We gebruiken de hydrologische ondergrens (een minimaal benodigde grondwaterstand om schade aan de beschermde natuur te voorkomen) als input voor de Passende Beoordeling.

¹ De waterschappen Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta en de provincie Noord-Brabant, gezamenlijk het bevoegd gezag

² KRW, bijlage V 2.1.2

Doelstelling is dat er vanaf 1 januari 2033 (of zoveel eerder als mogelijk) geen noodzaak meer is voor een vergunning voor een Natura 2000-activiteit (hierna 'natuurvergunning').

3. Sturen op maximale beregeningsruimte

Het totale, provincie breed toegestane grondwatergebruik voor beregening bouwen de waterschappen af van 100 miljoen m³/jaar in 2027 naar maximaal 70 miljoen m³/jaar vanaf 1 januari 2040.

De beschikbare beregeningsruimte is verdeeld over de drie waterschappen. Het is aan elk van de drie waterschappen hoe zij de aan haar toebedeelde beregeningsruimte verdeelt over de onttrekkingsinrichtingen in haar beheergebied en hoe zij een eventueel afbouwtraject in beregeningsruimte tussen 2027 en 2040 in wil richten.

De toebedeelde beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting geldt voor de periode van een kalenderjaar en wordt niet gedurende het kalenderjaar aangepast.

Voor onttrekkingsinrichtingen in de beschermde gebieden zorgen de waterschappen ervoor dat zij vanaf 2033 (of zoveel eerder als mogelijk) niet meer beregeningsruimte aan de onttrekkingsinrichtingen toekennen dan volgt uit de Passende Beoordeling die in 2026 door de provincie Noord-Brabant en waterschappen in samenspraak met de partners, met respect voor ieders taken en verantwoordelijkheden, wordt uitgevoerd. Bovendien handhaven de waterschappen hierop vanaf 1 januari 2033 (of zoveel eerder als mogelijk).

Voor onttrekkingsinrichtingen in de flexibele gebieden handhaven de waterschappen vanaf 1 januari 2040 (of zoveel eerder als mogelijk) op de toebedeelde beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting. De waterschappen geven dit in de beleidsregels in de waterschapsverordening vereer vorm.

Bij het toekennen van beregeningsruimte onderzoeken de waterschappen of differentiatie op basis van gebiedskenmerken mogelijk is.

Voor de hele provincie Noord-Brabant geldt per 1 januari 2027 een 'stand still' op nieuwe onttrekkingsinrichtingen met als doel het maximale onttrekkingsplafond niet te overschrijden. Hierbij blijven uitzonderingen mogelijk, zoals bijvoorbeeld nu ook gelden in Beschermd Gebied. Dit geven de waterschappen nader vormgegeven in de beleidsregels in de waterschapsverordening.

4. Kwaliteitsslag meten, monitoren en registreren

Om meer en beter inzicht in het grondwatergebruik voor beregening te krijgen, verbeteren de waterschappen het meten, monitoren en registreren van grondwateronttrekkingen fors.

Elke onttrekkingsinrichting moet uiterlijk in 2030 zijn voorzien van een debietmeter. Deze moet geschikt zijn om te kunnen worden voorzien van telemetrie. Zonder debietmeter is het onttrekken van grondwater ten behoeve van agrarische beregening vanaf 1 januari 2030 niet toegestaan en de waterschappen handhaven hierop.

Parallel aan de Passende Beoordeling onderzoeken de waterschappen en provincie waar en op welke manier telemetrie doelmatig is en toegepast moet worden. Hierbij gebruiken we de ervaringen uit de pilots en richten we ons met name op het beschermde gebied en de grotere onttrekkers.

5. Sturen op 'Voor wat hoort wat'

Het principe 'Voor wat hoort wat' stimuleert agrarische ondernemers om maatregelen te nemen voor waterconservering, infiltratie, water vasthouden en zuinig watergebruik. Via het Bedrijf Bodem- en WaterPlan (BBWP) kunnen ondernemers hun bijdrage inzichtelijk maken en extra beregeningsruimte verdienen naarmate zij meer bijdragen aan watersysteemherstel.

Elk waterschap bepaalt zelf op welke wijze de agrarische ondernemers deze extra beregeningsruimte kunnen verdienen, maar de totale beschikbare beregeningsruimte per waterschap mag nooit overschreden worden. Zonder BBWP is berekening vanaf 1 januari 2030 niet meer toegestaan en de waterschappen handhaven hierop.

Tijdslijn in het herziene beleid.

Na het vaststellen van dit Koersdocument werken de waterschappen het herziene beregeningsbeleid in een aantal stappen uit:

1. Ten behoeve van het beregenen in de beschermde gebieden bepaalt een Passende Beoordeling wat de maximale beregeningsruimte is waarbinnen geen significante negatieve effecten optreden in de natuurgebieden. De Passende Beoordeling wordt in 2026 door de provincie Noord-Brabant en waterschappen in samenspraak met de partners, met respect voor ieders taken en verantwoordelijkheden, uitgevoerd;
2. Op basis van de beregeningsruimte die volgens de Passende Beoordeling maximaal beschikbaar is in de beschermde gebieden volgt de beregeningsruimte die beschikbaar is (overblijft) voor de flexibele gebieden. Dit kan aanleiding geven om in 2030 de verdeling van de beregeningsruimte tussen de drie waterschappen te herzien;
3. De waterschappen verdelen deze beregeningsruimte over de onttrekkingsinrichtingen in haar beheergebied. In 2030 is duidelijk hoeveel beregeningsruimte de waterschappen per onttrekkingsinrichting toekennen in de beschermde gebieden;
4. In 2033 hebben de waterschappen deze beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting in de beschermde gebieden vastgelegd in een vergunning. Handhaving hierop door de waterschappen vindt per 1 januari 2033 (of zoveel eerder als mogelijk) plaats;
5. In 2033 is duidelijk hoeveel beregeningsruimte de waterschappen per onttrekkingsinrichting toe kunnen kennen in de flexibele gebieden. Tussen 2033 en uiterlijk 2039 (of zoveel eerder als mogelijk) leggen de waterschappen de beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting vast in een vergunning. Vanaf 1 januari 2040 (of zoveel eerder als mogelijk) handhaven de waterschappen op deze maximale beregeningsruimte in de flexibele gebieden.

Ten behoeve van het herziene beregeningsbeleid gelden de volgende aanvullende afspraken:

- Per 1 januari 2027 geldt een restrictief beleid voor nieuwe grondwaterputten (nieuwe onttrekkingsinrichtingen alleen onder voorwaarden), ook voor de flexibele gebieden;
- Per 1 januari 2030 is het hebben van een Bedrijf Bodem- en WaterPlan (BBWP) voor elke agrarische onderneming verplicht, evenals het hebben van een debietmeter per onttrekkingsinrichting (al dan niet voorzien van telemetrie). Zonder BBWP en debietmeter is beregenen via de onttrekkingsinrichting vanaf 1 januari 2030 verboden en de waterschappen handhaven hierop.

Monitoring en evaluatie vormen structurele onderdelen van het herziene beregeningsbeleid. De Bestuurlijke Werkgroep Beregeningsbeleid blijft bestaan om de voortgang van het beregeningsbeleid te bewaken, het beleid en de doelrealisatie te evalueren, bij te sturen en te communiceren met alle betrokken partijen. Het cyclisch aanpassen van het beregeningsbeleid

is onderdeel van een groter pakket van maatregelen, zoals benoemd in het Grondwaterconvenant en in de Droogteagenda.

De evaluatie van de Droogteagenda (2035) wijst uit of het bodem- en watersysteem hersteld is of zal herstellen. Hieruit zal blijken of een aanpassing van de Droogteagenda noodzakelijk is.

Voorafgaand aan de 5-jaarlijkse evaluatiecyclus van de Droogteagenda evalueren de drie waterschappen in 2030 de (voorlopige) verdeling van de beregeningsruimte tussen de drie waterschappen op basis van de resultaten van de Passende Beoordeling, de pilots en de actuele opgaven. Dit betekent mogelijk een aanpassing van de verdeling van de beregeningsruimte tussen de drie waterschappen.

Middelen

De agrarische ondernemers dragen de kosten voor de verplichte debietmeters. Daar waar de waterschappen een transponder verplicht stellen, vergoeden de waterschappen en de provincie Noord-Brabant gezamenlijk 50% van de benodigde investering. De waterschappen dragen de kosten voor het data platform. Voor de implementatie van de debietmeters en transponders, de nadere uitwerking en implementatie van het beregeningsbeleid en de handhaving zijn extra fte's en financiële middelen nodig bij de drie waterschappen en de provincie Noord-Brabant.

Specifieke aandachtspunten

- Voorafgaand aan de invoering van debietmeters wordt onderzocht wordt of de vergunninghouders eigenaar kunnen blijven van de aangeleverde data via de transponders.
- Sportvelden en golfbanen: Voor deze sectoren wordt via pilots onderzocht of aanvullend beleid nodig is;
- Kleine onttrekkingen: Het beleid voor kleine grondwateronttrekkingen ($<10 \text{ m}^3/\text{uur}$) wordt in een apart spoor herzien;
- Innovatie: Technologische ontwikkelingen worden gevolgd om beleid en uitvoering te verbeteren.

Governance / Monitoring

De Bestuurlijke Werkgroep Beregeningsbeleid blijft bestaan om de voortgang te bewaken, bij te sturen en te communiceren met alle betrokken partijen. Monitoring, evaluatie en bijstelling zijn structureel onderdeel van het herziene beregeningsbeleid.

Het aanpassen van het beregeningsbeleid is een onderdeel in een groter pakket aan maatregelen, zoals benoemd in de Droogteagenda en Grondwaterconvenant. Afspraak is dat alle partijen uiterlijk in 2040 de toegezegde maatregelen hebben uitgevoerd. De maximale beregeningsruimte van 70 miljoen m^3 per jaar Brabant breed wordt tussentijds (dus tot 2040) niet aangepast, tenzij er sprake is van een verbetering dan wel verslechtering van het grondwatersysteem. In dat geval zal in samenwerking met de andere partners de Droogteagenda en het Grondwaterconvenant in zijn totaliteit worden herzien. Uit deze totale herziening van de Droogteagenda en het Grondwaterconvenant volgt dan mogelijk ook een aanpassing van de beschikbare beregeningsruimte.

Dit laat onverlet dat het toegekende volume aan beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting wel kan wijzigen voortvloeiend uit de Beheerplannen Natura 2000 en wijzigingen in de score van het BBWP.

Conclusie

Het herziene Brabant brede beregeningsbeleid zet stevig in op het herstellen van de balans in het grondwatersysteem, met oog voor natuur, landbouw en maatschappij. Door juridisch robuuste, gefaseerde en meetbare maatregelen, samenwerking en innovatie werken de drie waterschappen, ZLTO, TBO's en de provincie Noord-Brabant aan een toekomstbestendig grondwaterbeheer in Noord-Brabant.

CONCEPT

1. Inleiding

Voor u ligt het Koersdocument Brabant breed beregeningsbeleid.

Dit eerste hoofdstuk beschrijft in paragraaf 1.1 de reden waarom de waterschappen Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta en de provincie Noord-Brabant (gezamenlijk het bevoegd gezag) het beregeningsbeleid in de provincie Noord-Brabant herzien, namelijk de uitdagingen waar 'we' gezamenlijk voor staan.

Wie zijn 'we'?

- Waterschappen Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta;
- Provincie Noord-Brabant;
- ZLTO;
- TBO's: Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Brabantse Milieufederatie.

Bijlage 1 beschrijft wat er allemaal voorafging aan dit Koersdocument: dit Koersdocument is het resultaat van al deze eerdere, gezamenlijk met onze partners uitgevoerde, inspanningen.

Paragraaf 1.2 beschrijft het voorstel voor een gefaseerde invoering van de herziening van het Brabant brede beregeningsbeleid en introduceert daarmee de hoofdstukken 2 t/m 6:

- 2) Juridische houdbaarheid als fundament voor het herziene beregeningsbeleid;
- 3) Sturen op grondwaterstanden door het uitvoeren van een Passende Beoordeling waarvoor onder ander de hydrologische ondergrens als input geldt.
- 4) Sturen op maximale beregeningsruimte: introduceren maximaal beregeningsvolume (inclusief irrigatiesystemen) per onttrekkingsinrichting;
- 5) Realiseren kwaliteitsslag meten en registreren grondwatergebruik: introduceren debietmeters met in specifieke gevallen ook telemetrie per onttrekkingsinrichting;
- 6) Sturen op 'Voor wat hoort wat': introduceren Bedrijf Bodem- en WaterPlan (BBWP) per agrarische ondernemer.

Elk hoofdstuk beschrijft zo concreet mogelijk de herziene Brabant brede beleidsuitgangspunten en gezamenlijk gemaakte keuzen. Daarmee vormt dit Koersdocument niet alleen de basis voor het herzien van waterschaps- en provinciaal beleid en regelgeving, zoals de Waterschapsverordening, maar ook een overzicht van nog uit te voeren activiteiten. Hierdoor is dit Koersdocument tegelijkertijd aanleiding voor het opstapen van een (dynamisch) programma wat we de komende jaren uitvoeren en monitoren. Om de continuïteit van dit programma te garanderen, houden we de Bestuurlijke Werkgroep Beregeningsbeleid in stand.

1.1 De uitdagingen

De beschikbaarheid van voldoende zoet water is belangrijk voor de land- en tuinbouw in Noord-Brabant. Agrarische ondernemers zijn vanuit hun huidige bedrijfsvoering sterk afhankelijk van water voor gewasgroei, voedselproductie en continuïteit. Met name in perioden van toenemende droogte is beregening voor veel teelten belangrijk om opbrengstverliezen, kwaliteitsachteruitgang en economische schade te voorkomen. Tegelijkertijd is de landbouw zich bewust van haar verantwoordelijkheid voor zorgvuldig en doelmatig watergebruik om toekomstbestendig te worden.

Van oudsher is Nederland ingericht op het afvoeren van water. Dit proces kwam in een stroomversnelling na de Tweede Wereldoorlog, toen de voedselproductie en woningbouw opgeschroefd werden. Zo ook in Brabant, dat van oorsprong een heel nat gebied was met drassige heidegrond en moerassige beekdalen. Het land moest grotendeels worden

drooggelegd om geschikt te maken voor wonen, industrie en landbouw. Zo is in de loop der tijd het (grond)watersysteem ingrijpend gewijzigd.

Terwijl de weersextremen (droog en nat) toegenomen zijn in zowel frequentie als intensiteit, neemt tegelijkertijd ook de watervraag gestaag toe. Dit zet druk op het (grond)watersysteem van Brabant wat de natuurlijke sponswerking onvoldoende kan benutten om water vast te houden voor en beschikbaar te maken in tijden van droogte. Dit zorgt voor een groeiende 'waterkloof', waarbij watervraag en -aanbod steeds minder op elkaar aansluiten in ruimte en tijd. Een gezonde, vitale bodem met voldoende organische stof is hierbij eveneens cruciaal.

Dit vertaalt zich in een toenemende waterschaarste in droge tijden, in daling van grondwaterstanden, in afname van stijghoogten en in droogvallende beeksystemen en vennen in het voorjaar en met name de zomer. De negatieve consequenties hiervan zijn de afgelopen jaren steeds vaker gemerkt in de natuur, landbouw, industrie, scheepvaart, bebouwing en drinkwatervoorziening. Bijvoorbeeld in de vorm van gewas- en natuurschade, gebouwverzakkingen, beregeningsverboden en dreigende tekorten aan drinkwater.

De uitdagingen die dit Koersdocument beschrijft, gelden niet alleen voor de Provincie Noord-Brabant. Dit heeft als gevolg dat ook op landelijk en Europees niveau wordt nagedacht over aangepaste regelgeving rondom grondwateronttrekkingen. Bijvoorbeeld ten aanzien van meten en registreren en ten aanzien van tijdelijkheid van vergunningen. De Bestuurlijke Werkgroep volgt deze ontwikkelingen nauw en zorgt ervoor dat hieruit voortvloeiende aanpassingen of aanscherpingen in het gehele traject worden gecommuniceerd en meegenomen.

1.2 Gefaseerde invoering herziening Brabant breed beregeningsbeleid

Om de KRW-en Natura 2000-doelen, zie paragraaf 2.1, voor het grondwater in Noord-Brabant te halen, zijn zowel Brabant breed (generiek) beleid en maatregelen als gebied specifiek beleid en maatregelen noodzakelijk om de uitdagingen die op ons afkomen (zie paragraaf 1.1) te kunnen pareren. Elk regionaal en lokaal watersysteem heeft namelijk een eigen (grond)water dynamiek. Voor deze gebied specifieke (maatwerk) uitwerkingen, gelden een aantal randvoorwaarden, waaronder:

- De beschikbare Brabant brede beregeningsruimte is verdeeld over de drie waterschappen, zie hoofdstuk 4;
- Bij het verdelen van de beschikbare beregeningsruimte over de onttrekkingsinrichtingen binnen elk waterschap houdt elk waterschap rekening met de al bepaalde hydrologische condities benodigd voor grondwater afhankelijke natuur in en rond Natura 2000-gebieden en Natte Natuurparels. Om de hiermee corresponderende beregeningsruimte in de beschermde gebieden vast te stellen voert de provincie Noord-Brabant samen met de Brabantse waterschappen in 2026 in samenspraak met de partners een Passende Beoordeling uit (hoofdstuk 3).

Daarom beginnen we op 1 januari 2027 met een aantal minimaal noodzakelijke Brabant brede (generieke) maatregelen om te komen tot een veerkrachtig en robuust (grond)watersysteem:

- Het verbreden van het huidige restrictieve beleid van Beschermd Gebied naar Flexibel Gebied om een verdere toename van het aantal onttrekkingsinrichtingen te voorkomen.
- Een reductie van het maximale beregeningsvolume van 100 Mln. m³/ jaar op 1 januari 2027 naar maximaal 70 Mln. m³/jaar vanaf 1 januari 2040;
 - Uiterlijk vanaf 1 januari 2033 (en zoveel eerder als mogelijk) hanteren en handhaven de waterschappen een maximaal toegekende beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting in Beschermd Gebied;
 - Uiterlijk vanaf 1 januari 2040 (en zoveel eerder als mogelijk) hanteren en handhaven de waterschappen een maximaal toegekende beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting in Flexibel Gebied.

- Het hebben van debietmeters, al dan niet met een telemetrie systeem, is verplicht op elke onttrekkingsinrichting om de onttrokken hoeveelheid grondwater te kunnen meten en registreren en om met deze informatie de maatwerk maatregelen per deelgebied uit te werken en onderbouwen. Vanaf 1 januari 2030 handhaven de waterschappen hierop (hoofdstuk 5);
- Het stapsgewijs introduceren van het ‘Voor wat hoort wat principe’ via het Bedrijf Bodem Water Plan (BBWP), om ondernemers te belonen voor het nemen van watervasthoudende maatregelen. Vanaf 1 januari 2030 is een BBWP verplicht voor alle agrarische ondernemers om te mogen beregenen via hun onttrekkingsinrichtingen. Vanaf 1 januari 2030 handhaven de waterschappen hierop (hoofdstuk 6).

Sportvelden en golfbanen

Op dit moment vallen sportvelden en golfclubs onder het huidige beleid in dezelfde categorie als agrarische beregening. In de herziening van het beregeningsbeleid gaan we, middels een pilot, bekijken of een alternatief beleid nodig is voor deze sector.

In beide sectoren zijn ontwikkelingen gaande om het (grond)waterverbruik verder terug te dringen. Op dit moment loopt er een pilot met een 12-tal golfclubs om te achterhalen wat het verbruik was, welke bezuinigingen al zijn uitgevoerd en wat we nog kunnen verwachten. De sportvelden zijn minder georganiseerd maar ook daar zijn ontwikkelingen gaande om het waterverbruik verder terug te dringen, bijvoorbeeld de blauwe sportparken waarbij water wordt opgeslagen voor hergebruik en infiltratie. Ook zijn er steeds meer watervrije hockeyvelden in ontwikkeling en gebruik. De hockeywereld streeft naar duurzamere velden, waarbij het gebruik van water voor besproeiing verminderd of zelfs helemaal wordt geëlimineerd. Dit is een internationale reactie op de toenemende zorgen over waterverbruik en de beschikbaarheid van water, vooral in drogere klimaten.

In deze sectoren wordt gewerkt aan de vermindering van het (grond)waterverbruik. Dit geldt nog niet voor alle sport- en golfclubs. Dat vereist een proactieve samenwerkingscampagne met o.a. gemeenten en de sportclubs om de doelen te bereiken.

Het betreft wel maatwerk want in dit geval is elke situatie anders en vraagt om specifieke maatregelen ten aanzien van de greens en de tee's. Vanuit de Passende Beoordeling zullen analoog aan agrarische onttrekkingen kaders worden gesteld aan het maximale onttrekkingsvolume.

In de loop van 2026 wordt de pilot voor de 12 (van de 48 in Brabant) golfclubs afgerond en worden de conclusies en aanbevelingen besproken met de Bestuurlijke Werkgroep Beregening.

2. Juridische houdbaarheid als fundament

2.1 Juridisch kader

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vormt, samen met de Habitatrichtlijn (Hrl), het kader voor de doelen voor het grondwater en de natuur in Noord-Brabant en daarmee de aanleiding voor dit Koersdocument. De Europese richtlijnen zijn geïmplementeerd en daarmee onderdeel van het nationale recht via de Omgevingswet. De grondwaterdoelen voor 2027 zijn:

- 1) Grondwatervoorraad, aanvulling en onttrekking in balans;
- 2) Hydrologische randvoorwaarden grondwaterafhankelijke natuur, waaronder Natura 2000 gebieden, natte natuurpleils (grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen³) en KRW-waterlichamen op orde;
- 3) Goede grondwaterkwaliteit voor ecologie & menselijk gebruik.

Hoofdstuk 1 maakt duidelijk voor welke uitdagingen we staan voor het halen van deze KRW-en natuurdoelen. Bijlage 1 geeft een onderbouwing voor de opgave waar we voor staan en maakt duidelijk dat we deze opgave op termijn alleen halen indien we (stapsgewijs) én Brabant breed het beregeningsbeleid generiek herzien en generieke maatregelen treffen (minimaal noodzakelijk) én (stapsgewijs) gebied specifiek beleid vaststellen en maatregelen treffen.

Dit noodzakelijke herziene beleid om de wettelijke doelstellingen te halen, heeft impact op (de bedrijfsvoering van) een deel van de agrarische ondernemers in de provincie Noord-Brabant. Om deze agrarische ondernemers voldoende tijd te geven zich voor te bereiden op en aan te passen aan dit herziene beleid en de bijbehorende maatregelen en om het nieuwe beleid zorgvuldig te kunnen implementeren kiezen we voor een stapsgewijze juridische verankering en invoering van wet- en regelgeving.

Besluitvorming over dit Koersdocument is noodzakelijk, omdat dit Koersdocument invulling geeft aan de ambities uit het Grondwaterconvenant en Droogteagenda om te komen tot een veerkrachtig en robuust (grond)watersysteem en te voldoen aan wettelijke verplichtingen. Dit Koersdocument biedt ook een concreet handelingsperspectief om (op termijn) te voldoen aan KRW- en Natura 2000-doelstellingen en daarmee een belangrijke basis om tot die tijd te kunnen reageren op handhavingsverzoeken, gericht tegen het niet voldoen aan KRW- en Natura 2000-doelstellingen.

Daarnaast zijn er nog andere redenen waarom waterschappen en provincie kiezen voor een gefaseerde invoering:

- Nog niet voor alle watersystemen (met inliggende Natura 2000-gebieden, Natte Natuurpleils en KRW-waterlichamen) zijn de gebied specifieke maatregelen, boven op het generiek te herziene beregeningsbeleid en bijbehorende maatregelen, inzichtelijk;
- Ook de resultaten van de pilots en van de kwaliteitsslag meten, monitoren en registreren grondwatergebruik geven meer inzicht in de opgave en de maatregelen;
- In het Grondwaterconvenant zijn naast herziening van het beregeningsbeleid vele andere maatregelen opgenomen/afgesproken. Het effect van al deze maatregelen uit het Grondwaterconvenant is op dit moment nog onbekend, waardoor het ook onbekend is voor welke gebieden er specifieke opgaven liggen naast de noodzakelijke Brabant brede generieke herziening van het beregeningsbeleid en bijbehorende maatregelen.

³ KRW, bijlage V 2.1.2

2.2 Hoe

Het herziene beregeningsbeleid is een samenspel van de inzet van instrumenten van de waterschappen en de provincie uit het water- en het natuurspoor, en een samenspel van generieke en gebied specifieke maatregelen.

Dit Koersdocument wordt door de bevoegde gezagen vastgesteld. Die verankeren het Koersdocument *beleidsmatig* in de nieuwe Waterbeheerprogramma's (WBP) van de drie waterschappen en het Regionaal Water en Bodem Programma (RWP) van de provincie Noord-Brabant voor de planperiode 2027 - 2033. Provincie en waterschappen bepalen of over RWP en WBP's een plan-MER wordt uitgevoerd. Over het herziene beregeningsbeleid wordt in 2026 door de provincie Noord-Brabant en waterschappen in samenspraak met de partners een Passende Beoordeling uitgevoerd, met respect voor ieders taken en verantwoordelijkheden.

Juridische verankering van het Koersdocument vindt plaats door aanpassing van Waterschapsverordeningen, -beleidsregels en de bestaande vergunningen voor grondwateronttrekkingsactiviteiten (hierna 'watervergunningen') en door aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening. Deze juridische verankering vindt in meerdere fasen (dus via meerdere wijzigingsronden) plaats:

- Instructieregels voor de waterschappen om meet- en registratieverplichtingen op te nemen is opgenomen in de wijziging van de provinciale Omgevingsverordening die per 1 januari 2026 in werking is getreden. De verankering van de meet- en registratieverplichtingen in de Waterschapsverordening zal plaatsvinden in 2026;
- Instructieregels voor de waterschappen voor het (op termijn) toepassen van de resultaten uit de Passende Beoordeling (waarbij de hydrologische ondergrens één van de input parameters zal zijn) worden opgenomen in een volgende wijziging van de provinciale Omgevingsverordening, zodra de toepassing van de Passende Beoordeling nader is uitgewerkt;
- Aanpassen van de Waterschapsverordening, beleidsregels en watervergunningen. Het Koersdocument is de noodzakelijke beleidsbasis voor de waterschappen om voorschriften aan de watervergunningen te kunnen verbinden. Via een aanpassing van de Waterschapsverordening wordt het gebruik van een debietmeter al dan niet voorzien van een transponder (per 1 januari 2030) en het hebben van een BBWP (per 1 januari 2030) voorgeschreven. Ook wordt in de wijziging van de Waterschapsverordening per waterschap een standstill uitgewerkt waarbij verplaatsing en nieuwe onttrekkingsinrichtingen in Flexibel Gebied alleen wordt toegestaan onder voorwaarden per 1 januari 2027. Een voorbeeld is het verplaatsen van onttrekkingsinrichtingen van beschermd naar Flexibel Gebied;
- Het vastleggen van de toegestane beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting zal via aanpassingen van de watervergunningen worden verankerd en kan vervolgens jaarlijks worden vastgelegd;
- De uitwerking en vastlegging van de resultaten van de Passende Beoordeling (beregeningruimte), en welke consequenties daaraan op termijn verbonden worden, wordt door provincie en waterschappen gezamenlijk verankerd. De wijze waarop wordt nog nader afgestemd, maar de provincie is in ieder geval verantwoordelijk voor de Natura 2000-gebieden. Alleen als een significant negatief effect op habitatdoelstellingen kan worden uitgesloten, is geen natuurvergunning noodzakelijk. In 2026 wordt door de provincie Noord-Brabant en waterschappen in samenspraak met de partners een Passende Beoordeling uitgevoerd, met respect voor ieders taken en verantwoordelijkheden.

Als alle maatregelen uit dit Koersdocument zijn verankerd in de wijzigingen van Waterschaps- en Omgevingsverordeningen, aanpassing van de beleidsregels en aanpassing van de (water)vergunningen is het ook mogelijk om hier toezicht op en handhaving over uit te voeren en sancties op te leggen bij overtredingen, bijvoorbeeld bij een overschrijding van beregeningsruimte of bij het niet voldoen aan meet- en registratieverplichtingen.

Monitoring, evaluatie en bijstelling vormen structurele onderdelen van het herziene Brabant brede beregeningsbeleid. De Bestuurlijke Werkgroep Beregeningsbeleid blijft bestaan om de voortgang van het beregeningsbeleid te bewaken, het beleid en de doelrealisatie te evalueren, bij te sturen en te communiceren met alle betrokken partijen. Het cyclisch aanpassen van het beregeningsbeleid is onderdeel van een groter pakket van maatregelen benoemd in het Grondwaterconvenant en de Droogteagenda. Een evaluatie van de Droogteagenda (2035) wijst uit of het bodem- en watersysteem hersteld is of zal herstellen. Wanneer blijkt dat de doelen in 2040 (looptijd van de Droogteagenda) niet worden gerealiseerd, zullen aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Deze maatregelen hebben niet alleen betrekking op het beregeningsbeleid, maar op het totaal van de Droogteagenda. Voorafgaand aan de 5-jaarlijkse evaluatiecyclus van de Droogteagenda wordt in 2030 de (voorlopige) verdeling van de beregeningsruimte tussen de waterschappen geëvalueerd en mogelijk herzien op basis van de resultaten van de Passende Beoordeling, de pilots en de actuele opgaven.

2.3 Noodzakelijke middelen

Gelet op de opgave die in bijlage 1 is geschetst, is niets doen geen optie. Invoering van een herzien beregeningsbeleid, met een reductiedoelstelling, beregeningsruimte per onttrekkingsinrichtingen en sturen op grondwaterstanden (hydrologische ondergrens), inclusief de daarvoor benodigde kwaliteitsslag meten, monitoren en registreren grondwatergebruik, is noodzakelijk. Met het Grondwaterconvenant, Droogteagenda en het Beregeningsbeleid 1.0 is de richting bepaald en in dit Koersdocument is dit verder uitgewerkt en vastgelegd. Door het Koersdocument actief bekend te maken, kan eenieder kennisnemen van de verdere uitwerking in generieke en gebied specifieke maatregelen, zich hierop voorbereiden en anticiperen bij het maken van toekomstige (bedrijf)keuzes.

Het treffen van droogtemaatregelen is te beschouwen als een normale maatschappelijke ontwikkeling. We kiezen voor een gefaseerde invoering om agrarische ondernemers voldoende tijd te geven zich voor te bereiden op en aan te passen aan dit herziene beleid en de bijbehorende maatregelen.

Desondanks is een beroep op nadeelcompensatie, voor het vanaf 1 januari 2033 (of zoveel eerder als mogelijk) per onttrekkingsinrichting begrenzen van de maximaal beschikbare hoeveelheid beregeningsruimte in de beschermde gebieden, niet uit te sluiten. Provincie en waterschappen zullen daarom (per gewas) de omvang van het 'normaal maatschappelijk risico' vaststellen. Wat daarvoor nodig is, zal de komende periode verder worden uitgewerkt. Voor onderzoek naar omvang van eventuele schade en normaal maatschappelijk risico zijn financiële middelen nodig. Provincie en waterschappen maken over nadeelcompensatie en / of planschade bestuurlijke afspraken die worden vastgelegd in een overeenkomst.

Aanpassen van de regelgeving en (water)vergunningen, en toezicht en handhaving van het beregeningsbeleid vragen extra capaciteit. De omvang is nog moeilijk in te schatten.

3. Sturen op grondwaterstanden

3.1 Waarom

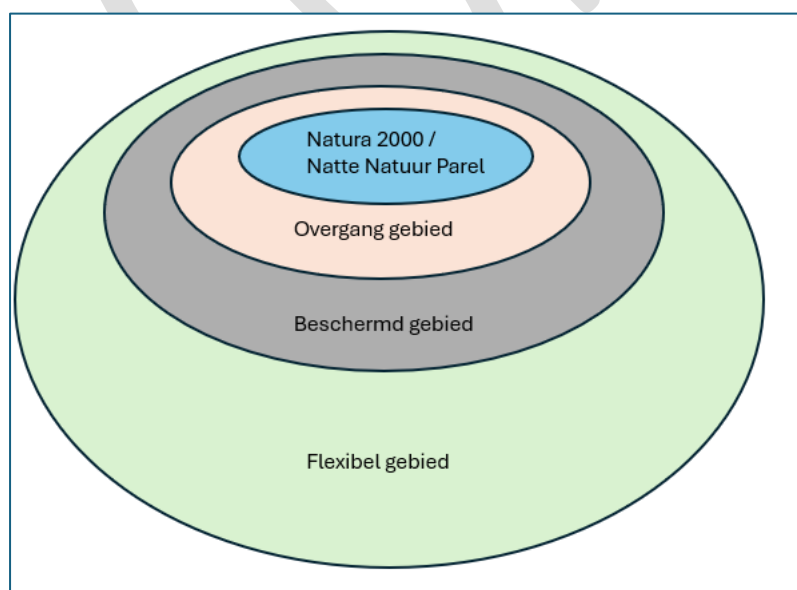
Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze Natura 2000-gebieden beschermen we bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden. In 1979 is de Vogelrichtlijn vastgesteld en in 1992 de Habitatrichtlijn (samen: VHR). Deze richtlijnen bestaan uit twee delen: soortenbescherming en gebiedsbescherming. De onder beide richtlijnen aangewezen beschermde gebieden vormen het Natura 2000-netwerk.

Vaststelling van de habitatdoelstellingen is een verantwoordelijkheid van het Rijk. Landelijke doelen voor Natura 2000 gebieden bieden langjarige duidelijkheid. Aangezien de best beschikbare wetenschappelijke, ecologische kennis waar de doelen zich op baseren, continu in ontwikkeling is, zal rond 2032 worden gezien of er aanleiding is om de landelijke doelen opnieuw te actualiseren, aansluitend bij de zes jaarlijkse nationale rapportages voor de VHR die in 2031 zal worden ingediend bij de Europese Commissie. Daarbij wordt de dan actuele staat van instandhouding beoordeeld.

3.2 Hoe

Het huidige beleid gaat uit van een beschermd en Flexibel Gebied voor beregening vanuit onttrekkingsinrichtingen. De beschermde gebieden zijn rondom de N2000 gebieden en de Natte Natuurparels vormgegeven en kunnen samenlopen met de attentiezones waterhuishouding. Het gebied buiten deze zones is Flexibel Gebied. Bestuurders hebben aangegeven deze zones te willen blijven respecteren en hiervan gebruik te blijven maken in het kader van het herziene beregeningsbeleid. Onlangs is door de provincie Noord-Brabant het overgangsgebieden beleid vormgegeven. Met dit beleid wil de provincie de N2000 gebieden aanvullend beschermen op gebied van gewasbeschermingsmiddelen en verdroging.

Figuur 1 geeft aan hoe het flexibele en het beschermde gebied zich verhouden tot het overgangsgebied dat wellicht in de toekomst door de provincie wordt vastgesteld.

Figuur 1: Verhouding tussen de diverse gebieden.

Passende Beoordeling

De Brabantse waterschappen en de provincie Noord-Brabant hebben een gezamenlijk geohydrologisch model opgesteld (het Brabant model). Dit model is gekalibreerd en gereed om berekeningen mee te maken. Het Brabant model is één van de bouwstenen voor de Passende Beoordeling om het effect van grondwateronttrekkingen te kunnen berekenen. Aan de hand van deze effecten kan bepaald worden hoeveel er maximaal kan worden onttrokken in het Beschermd Gebied waarbij er geen nadelig effect is op het N2000 gebied. Indien deze maximaal onttrokken hoeveelheid is bepaald, kan dat verdeeld worden over de onttrekkingsinrichtingen binnen het beschermde gebied. Met een debietmeter kan vervolgens bepaald worden of de agrariërs zich houdt aan de toegekende hoeveelheden. Over het algemeen geldt dat hoe verder van de grens van het N2000 gebied, hoe meer beregeningsruimte kan worden toegestaan.

Hydrologische ondergrens

Provincie en waterschappen hebben als bevoegd gezag de verantwoordelijkheid om te zorgen voor hydrologische randvoorwaarden voor de instandhoudings- en verbeterdoelen van de habitattypen in Natura 2000-gebieden (Habitatrichtlijn) en Natte Natuurparels ('grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen' in de KRW). Om deze hydrologische randvoorwaarden toetsbaar te maken, is tussen de partijen afgesproken te werken met een 'hydrologische ondergrens'. De methodiek hiervoor is uitgewerkt in het rapport "Bepaling en monitoring van ondergrenswaarde abiotiek voor N2000-gebieden in Noord-Brabant⁴ en uitgewerkt voor alle N2000 gebieden en een NNP (Turfvaart Bijloop).

In sommige N2000 gebieden wordt de hydrologische ondergrens voor de gevoelige habitattypen overschreden, voor sommige ook niet. Daar waar deze hydrologische ondergrens wordt overschreden is de opgave voor N2000 het grootst. De hydrologische ondergrens is een indicator voor de mate van verdroging welke ten gevolge van onder andere ingrepen in het landschap, ontwatering, onttrekkingen, verharding en klimaatverandering is ontstaan.

De hydrologische ondergrens voor de N2000 gebieden is in het rapport bepaald en in werksessies geoptimaliseerd met behulp van gebiedskennis van waterschappen en terreinbeheerders. Op de gehanteerde methode wordt een second opinion uitgevoerd om de kwaliteit en robuustheid van de methodiek te vergroten. Dit rapport wordt opgesteld door KWR.

In het kader van de hydrologische ondergrens is het bestaande peilbuizen netwerk geoptimaliseerd en aangevuld. Sommige peilbuizen bestaan al langer en geven 24/7 informatie door aan de waterschappen. Voor locaties waar onvoldoende informatie wordt verkregen over specifieke habitattypen is in overleg met de waterschappen en de terrein beheerende organisaties een nieuwe peilbuis geplaatst. Zodoende wordt 24/7 informatie verkregen over de kritische habitattypen en kan continu gekeken worden wat de actuele grondwaterstand is en hoe deze zich verhoudt tot de hydrologische ondergrens. Of de hydrologische ondergrens en de resultaten uit de Passende Beoordeling in de Omgevingsverordening danwel in de beheerplannen Natura 2000 wordt vastgelegd, wordt nog bepaald.

3.3 Wanneer

Maatregelen en fasering:

Met het vaststellen van dit Koersdocument Brabantbreed beregeningsbeleid worden de doelstellingen van de Droogteagenda, zijnde de reductie van 100 Mm³ naar 70 Mm³ in 2040 aan beregening, vastgesteld.

⁴ Bepaling en monitoring van ondergrenswaarde abiotiek voor N2000-gebieden in Noord-Brabant, Tauw, 1 maart 2024.

De Bestuurlijke Werkgroep Brabant breed beregeningsbeleid heeft ervoor gekozen om te gaan werken met een fasering:

- Allereerst bekijkt de provincie Noord-Brabant samen met de waterschappen en in samenspraak met de partners met behulp van een Passende Beoordeling hoeveel in de beschermde gebieden beregend kan en mag worden zonder significant negatief effect te hebben op de N2000 gebieden en natte natuurgebieden. Deze Passende Beoordeling zal naar verwachting in de loop van 2026 gereed zijn;
- Op basis van deze Passende Beoordeling kennen de drie waterschappen uiterlijk op 1 januari 2033 (of zoveel eerder als mogelijk) beregeningsruimte toe aan onttrekkingsinrichtingen in de beschermde gebieden rondom de N2000 gebieden en natte natuurgebieden;
- De per waterschap toegekende beregeningsruimte minus de toegekende beregeningsruimte aan de beschermde gebieden van het betreffende waterschap, kan ingezet worden voor de flexibele gebieden binnen dat waterschap. De toegekende beregeningsruimte in Flexibel Gebied kennen de waterschappen uiterlijk 1 januari 2040 of zoveel eerder als mogelijk toe aan de onttrekkingsinrichtingen binnen de flexibele gebieden.

Een evaluatie van de Droogteagenda (2035) wijst uit of de robuustheid van het bodem- en watersysteem hersteld is/wordt. Als blijkt dat de robuustheid uitblijft na 2040 (looptijd van Droogteagenda) zullen aanvullende maatregelen genomen moeten worden om de hydrologische ondergrens te herstellen. Welke maatregelen dat zijn, zal in een later stadium uitgewerkt moeten worden (start na 2033). Deze maatregelen hebben niet alleen betrekking op het beregeningsbeleid maar hebben betrekking op het totaal van de Droogteagenda.

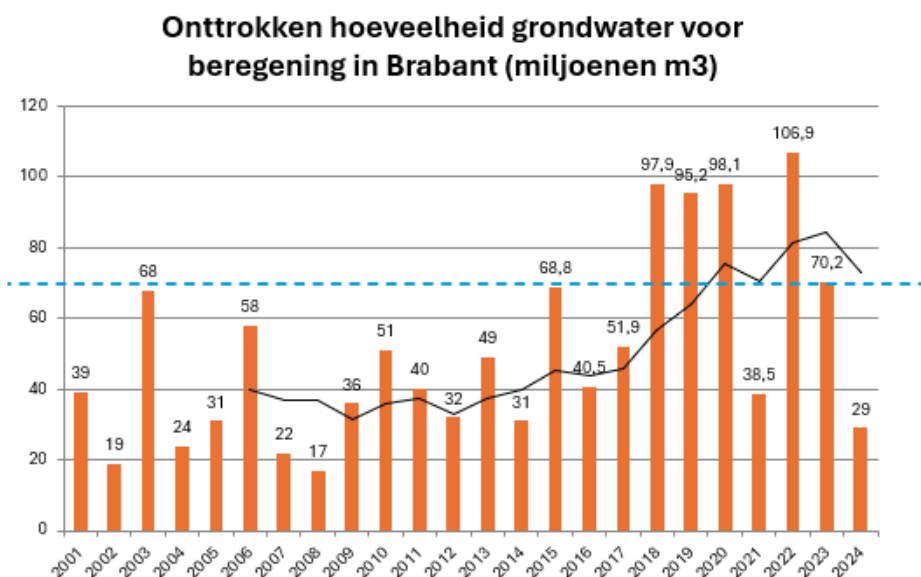
3.3 Noodzakelijke middelen

Provincie Noord-Brabant is de trekker van de Passende Beoordeling. Hiervoor is ook inzet nodig van de partners van het beregeningsbeleid. De daarmee gepaard gaande capaciteit wordt door de partners zelf verzorgd.

4. Sturen op maximale beregeningsruimte

4.1 Waarom

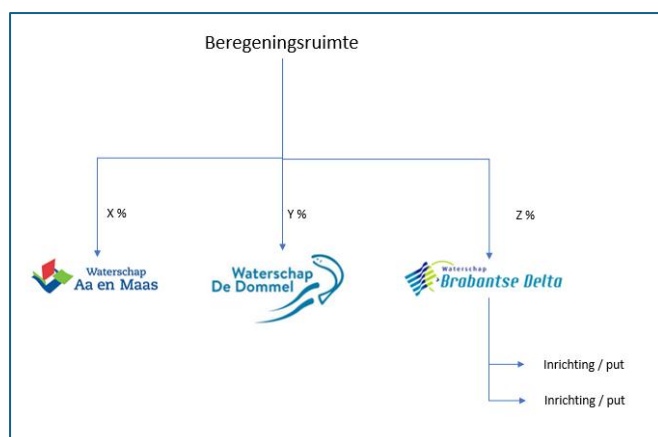
Uit de Droogteagenda blijkt dat in de provincie Noord-Brabant het (grond)watersysteem zodanig uit balans is dat naast meer aanvullen en langer vasthouden ook minder grondwater onttrekken noodzakelijk is om te voldoen aan de KRW opgaven (hydrologisch systeemherstel) en natuurdoelen. Daarom gaan we sturen op een Brabant brede maximale beregeningsruimte. De maximale beregeningsruimte is vastgesteld op 70 miljoen m³ /jaar (bestuurlijk overleg 18 oktober 2024) vanaf 1 januari 2040. In Figuur 2 zijn de onttrokken hoeveelheden grondwater per jaar in Brabant weergegeven. De zwarte lijn geeft het voortschrijdend gemiddelde van 6 voorgaande jaren aan. De blauwe stippellijn geeft het uiteindelijke doel van 70 miljoen m³ aan.

Figuur 2: Ontwikkeling in onttrokken hoeveelheden grondwater t.b.v. agrarisch beregenen.

4.2 Hoe

De beschikbare beregeningsruimte is tussen de waterschappen verdeeld. Hiervoor is tussen de waterschappen een procentuele verdeling gemaakt op basis van historische onttrekkingscijfers. Het is aan de waterschappen afzonderlijk om de aan de haar toegekende beregeningsruimte te verdelen in haar beheergebied (schematisch weergegeven in figuur 3).

Figuur 3: Schematische weergave verdelen van beregeningsruimte.

Als voorlopig uitgangspunt houden de waterschappen tot 2030 onderstaande verdeling aan:

Waterschap	Verdeelsleutel	2026	2040
Aa en Maas	46,8%	46,8 [mln. m3]	32,8 [mln. m3]
Brabantse Delta	25,2%	25,2 [mln. m3]	17,6 [mln. m3]
De Dommel	28,0%	28,0 [mln. m3]	19,6 [mln. m3]

De systematiek waarmee elk waterschap de haar toebedeelde beregeningsruimte verdeelt over alle onttrekkingsinrichtingen, werkt elk waterschap afzonderlijk in 2026 uit, inclusief het principe 'Voor wat hoort wat'. Het mogelijke effect van de Passende Beoordeling op de beregeningsruimte in Beschermd Gebied neemt elk waterschap in deze systematiek op. In 2030 wordt de verdeling per waterschap geëvalueerd en eventueel aangepast, mede op basis van de resultaten uit de Passende Beoordeling, ervaringen uit de pilots en betere data.

In het addendum RWP is aangegeven dat de indeling in watersysteemeenheden (beekdalen, flanken, ruggen en polders) sturend zou moeten zijn voor het grond(water)gebruik. Bij de uitwerking van de toekenning van beregeningsruimte wordt gezien of de ligging in het systeemeenheden een factor is die kan worden onderbouwd en meegewogen.

Omdat een groei van het aantal onttrekkingsinrichtingen een continue verdergaande reductie van de aan de onttrekkingsinrichtingen vergunde beregeningshoeveelheid noodzakelijk zou maken, is het noodzakelijk dat per 2027 een restrictief beleid wordt afgekondigd op het aantal onttrekkingsinrichtingen in Flexibel Gebied. Een standstill is in het huidige beregeningsbeleid al van toepassing in delen van het beheergebied (beschermd gebied grondwaterbeleid).

Bij de herziening van het beregeningsbeleid (dit Koersdocument en wijziging van de verordeningen) wordt het standstill beleid uitgebreid naar het volledige beheergebied van de waterschappen (zowel beschermd als Flexibel Gebied). Op het standstill beleid in Flexibel Gebied zijn wel uitzonderingen mogelijk. Hierbij worden de uitzonderingssituaties uit het bestaand beleid voor onttrekkingsinrichting in Beschermd Gebied als uitgangspunt genomen. Uitgangspunt is niet zozeer dat het aantal onttrekkingsinrichtingen per bedrijf in flexibele gebieden wordt gelimiteerd maar wel het maximale volume te onttrekken grondwater per bedrijf.

4.3 Noodzakelijke middelen

Een groot deel van de genoemde acties zijn onderdeel van of komen terug in andere sporen en wordt daar begroot (juridisch, beleid, communicatie, VTH). De opgaven voortvloeiend uit dit Koersdocument zijn groot, zowel in termen van personele als financiële capaciteit. De verankering hiervan in de begrotingscyclus van de betrokken overheden dient nog plaats te vinden en zal waarschijnlijk resulteren in een gefaseerde implementatie. Resteren de inhoudelijk onderbouwing en uitwerking van de methodieken om de generieke en de gebied specifieke maximale beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting te bepalen. Verwacht wordt dat daar in de periode 2026-2029 1,5 FTE per jaar voor moet worden vrijgemaakt (0.5 FTE per waterschap per jaar). De waterschappen moeten rekening houden met kosten voor externe advisering.

CONCEPT

5. Kwaliteitsslag meten, monitoren en registreren onttrekkingen

5.1 Waarom

Om meer en beter inzicht te krijgen in het daadwerkelijke grondwatergebruik voor beregening in tijd en ruimte is het noodzakelijk om:

- Het bedrijven-/vergunningenbestand agrarische vergunninghouders op orde te hebben;
- De opgaven van de onttrokken hoeveelheden per jaar te verbeteren en te completeren;
- Inzicht te krijgen wat per onttrekkingsinrichting de actuele grondwateronttrekking is op een bepaald moment in het jaar.

Dit is nodig om het Brabant brede generieke beregeningsbeleid te kunnen onderbouwen en toetsen en om op termijn een gebied specifieke uitwerking te kunnen maken.

5.2 Hoe

De Brabantse waterschappen hebben inmiddels hun vergunningenbestand voor onttrekkingsinrichtingen $>10 \text{ m}^3/\text{u}$ op orde. De respons op de verplichte jaarlijkse opgave van het grondwatergebruik ligt inmiddels (2025) bij alle waterschappen ruim boven de 90%. De kwaliteitsslag die de waterschappen nu gaan maken, is het nog actiever bevragen van de vergunninghouders om opgave te doen en het strikter toepassen van het principe dat waterschappen bij 3 jaar geen grondwateropgave de vergunning kunnen intrekken.

Momenteel bestaat vanuit de Omgevingswet de verplichting voor vergunninghouders om de onttrokken grondwaterhoeveelheid per kwartaal te meten met een nauwkeurigheid van 95%. In de praktijk wordt hier meestal invulling aan gegeven door opgave te doen van de totaal onttrokken jaarlijkse hoeveelheid op basis van draaiuren en pompcapaciteit. Om de vereiste nauwkeurigheid van 95% inzicht te krijgen in de onttrekkingen tijdens het jaar en te kunnen sturen op de beschikbare beregeningsruimte is het noodzakelijk om per onttrekkingsinrichting een debietmeter te hebben.

Parallel aan de Passende Beoordeling wordt door de waterschappen en provincie onderzocht waar en op welke manier telemetrie doelmatig is en toegepast moet gaan worden. Hierbij worden de ervaringen uit de pilots gebruikt. Hierbij wordt met name gericht op het beschermde gebied en / of de onttrekkingsinrichtingen die veel grondwater onttrekken.

Illegale agrarische grondwateronttrekkingen

In de provincie Noord-Brabant is niet of nauwelijks sprake van illegale agrarische grondwateronttrekkingen. Indien er sprake is van een illegale onttrekking handhaaft het desbetreffende waterschap hier direct op.

Bij onttrekkingsinrichtingen waar het toepassen van telemetrie verplicht is, dragen de waterschappen zorg voor een online-module (transponder) die dagelijks de meterstand doorgeeft naar een door of namens de waterschappen beheert dataplatform. Waterschappen blijven eigenaar van de online-modules. Voorafgaand aan de invoering van debietmeters wordt onderzocht of de vergunninghouders eigenaar kunnen blijven van de aangeleverde data via de transponders.

Herziening beleid kleine grondwateronttrekkingen

In het Grondwaterconvenant is afgesproken ook het beleid voor kleine grondwateronttrekkingen te herzien. Een kleine onttrekking is een onttrekking met een pompcapaciteit van $<10 \text{ m}^3/\text{uur}$. Hiervoor is de bestuurlijke werkgroep 'Kleine onttrekkingen' opgericht. De komende periode brengen zij het aantal en het karakter van deze onttrekkingen in Brabant in beeld. Vervolgens bekijken zij of dit aanleiding geeft tot beleidsaanpassing.

5.3 Noodzakelijke middelen

- Uitwerken strategie voor de inzet van debietmeters al dan niet met telemetrie (Q2 – Q4 2026): 0,5 FTE per bevoegd gezag;
- Afhankelijk van de gekozen strategie en uitwerking van de inzet van telemetrie, zal de impact variëren. In bijlage 2 zijn hiervoor twee scenario's uitgewerkt;
- Beheerfase (2030-e.v.): afhankelijk van de gemaakte keuze over de inzet van telemetrie, zullen de exploitatiekosten toenemen. Zie bijlage 2 voor een indicatie.

CONCEPT

6. Sturen op ‘Voor wat hoort wat’

6.1 Waarom

Gegeven de klimaatverandering en gelet op de KRW en VHR (doelstellingen Natura2000 en Natte Natuurparels) is het noodzakelijk regenwater niet af te voeren maar vast te houden en de grondwatervoorraad aan te vullen via infiltratie. Agrarisch gebied levert een belangrijke bijdrage aan het aanvullen van de grondwatervoorraad. Agrarisch ondernemers kunnen deze rol versterken door maatregelen te nemen om water vast te houden, te infiltreren en het bufferend vermogen van de bodem te vergroten. Dat helpt ook de beregeningsbehoefte te reduceren. Daarom gaan we in het beregeningsbeleid sturen op het nemen van deze maatregelen via het principe ‘Voor wat hoort wat’.

6.2 Hoe

De restrictie op het onttrekken van grondwater voor beregening vanaf 1 januari 2033 in de beschermde gebieden (en zoveel eerder als mogelijk) en vanaf 1 januari 2040 voor Flexibel Gebied (en zoveel eerder als mogelijk) is onontkoombaar. Dit impliceert dan ook dat we de beschikbare beregeningshoeveelheid (hoofdstuk 4) nooit mogen overschrijden. Indien uit de evaluatie blijkt dat er meer / of minder ruimte is om beregening toe te staan, zal de toegekende beregeningsruimte dienovereenkomstig worden aangepast.

Om de maximale beregeningsruimte te verdelen (hoofdstuk 4), wordt ervan uitgegaan dat alle vergunninghouders maximaal bijdragen aan het vasthouden en infiltreren van water. Om dit te stimuleren, werken we met een beloningssystematiek volgens het principe ‘Voor wat hoort wat’. Deze systematiek wordt, per waterschap toegevoegd aan de verdeling van de beregeningsruimte over de onttrekkingsinrichting in haar beheer gebied.

Het idee van ‘Voor wat hoort wat’ is dat vergunninghouders meer beregeningsruimte verdienen naarmate zij meer maatregelen nemen om water te infiltreren en water langer (in de bodem) vast te houden.

“Voor wat hoort wat” wordt gerealiseerd via het Bedrijf Bodem- en Waterplan (BBWP). Iedere vergunninghouder die wil beregenen, is in het herziene beregeningsbeleid vanaf 1 januari 2030 verplicht gebruik te maken van het BBWP. Na het invullen van het BBWP (hiervoor komt een tool beschikbaar) ontvangt de ondernemer een score voor zijn bedrijf. Ook geeft de tool op perceel niveau advies over geschikte maatregelen gericht op bodemverbetering, vergroten van het bufferend vermogen, meer infiltreren, meer water vasthouden en minder water afvoeren. Bij het nemen van deze maatregelen zal de score van het BBWP verbeteren en kan de ondernemer meer beregeningsruimte verdienen. Ondernemers investeren in efficiënte beregeningstechnieken, bodemverbetering en waterbewust management. Het beregeningsbeleid dient daarom uit te gaan van het gedeelde uitgangspunt dat zoetwater van essentieel belang is voor de Brabantse land- en tuinbouw, en dat binnen de beschikbare ruimte wordt gezocht naar een evenwicht tussen waterbeschikbaarheid, duurzaamheid en andere maatschappelijke belangen. Hierin willen we zo goed mogelijk ruimte bieden voor innovaties, zoals nieuwe technieken en teeltmethoden waaronder biologische landbouw.

Gesloten teelten

Het BBWP is van toepassing voor open teelten. Voor bedekte teelten als container- en trayvelden, tunnels en glastuinbouw moet een andere werkwijze worden voorzien. Hiervoor zetten we een aparte actie in gang. Het is goed daarbij voor ogen te houden dat de Waterschapsverordening al voorwaarden aan deze teelten stelt.

De verdere invulling van het 'Voor wat hoort wat'-principe ligt bij de individuele waterschappen, waarbij zowel de totale toegekende beregeningsruimte per waterschap niet mag worden overschreden als de uit de Passende Beoordeling volgende beregeningsruimte per Beschermde Gebied.

Elk waterschap ontwikkelt de methodiek voor de invulling van 'Voor wat hoort wat' gelijktijdig met de methodiek voor het verdelen van de beregeningsruimte (Hoofdstuk 4). Indien een ondernemer gedurende de jaren een andere score op het BBWP verdient, past het betreffende waterschap de beregeningsruimte dienovereenkomstig aan.

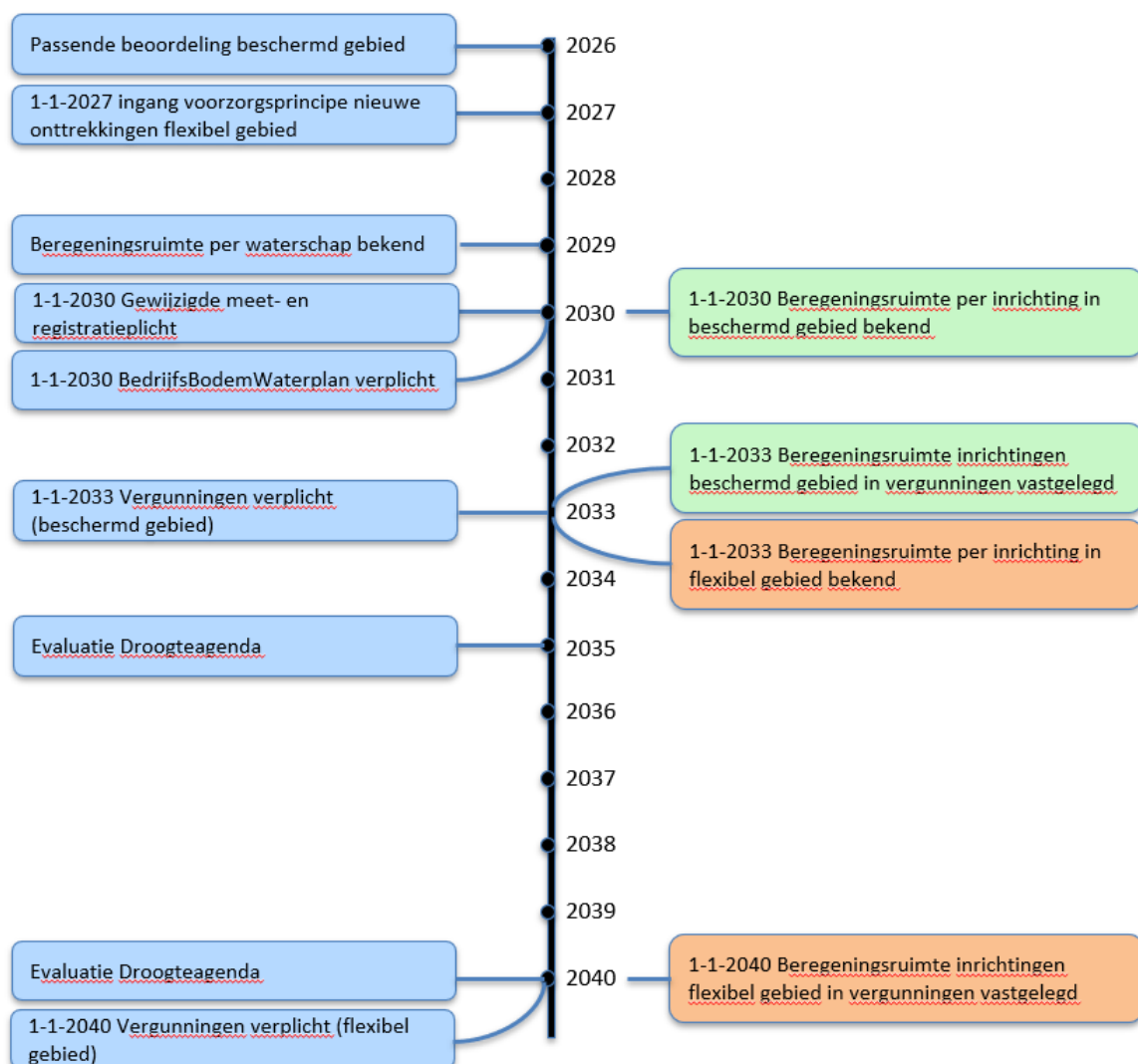
6.3 Noodzakelijke middelen

Een eerste inschatting van de noodzakelijke middelen zijn:

- Vanaf 01-01-2027 tot 01-01-2030 zal de meerderheid van (nieuwe) BBWP's opgesteld worden door de ondernemers en moet dit vertaald worden naar het toekennen van beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting. Afhankelijk van de wijze waarop waterschappen de ingestuurde data wensen te valideren, is meer of minder inzet nodig. In geval van een beperkte validatie wordt ingeschat dat hier 1 à 2 fte per waterschap voor nodig is.;
- Vanaf 01-01-2033, betreft het uitvoeren van de VTH-taken en het verwerken van mutaties in de score uit het BBWP: 1 fte per waterschap.

7. Tijdpad

Het tijdpad voor de implementatie van het beregeningsbeleid staat in de volgende figuur:

Figuur 4: Schematische weergave tijdpad.

Om dit tijdpad (jaren van afronding acties en inwerking treden verordeningen en beleidsregels) te realiseren, zijn diverse activiteiten en besluiten nodig. Het volledige tijdpad van het beregeningsbeleid met het bijbehorende proces betreft puntsgewijs:

2026	- Vaststellen Koersdocument Beregeningsbeleid (Q2-Q4 2026, pNB en ws); - Aanpassen provinciale Omgevingsverordening (Q4 2026, pNB); - Aanpassen Waterschapsverordening (Q4, 2026, ws): - Uitbreiden stand-still naar Flexibel Gebied per 1-1-2027; - Verplicht stellen BBWP per 1-1-2030; - Gewijzigd meet- en registratieplicht per 1-1-2030. - Uitwerken methode verdeling beregeningsruimte (Q4 2026, ws); - Uitvoeren Passende Beoordeling voor Natura 2000 en NNP (Q4 2026, pNB); - Vastleggen van de hydrologische ondergrens voor de N2000 gebieden en Natte Natuurparels (pNB).
2027 - 2029	- Continueren pilots en uitwerken onderdelen beregeningsbeleid (ws): - Methodiek verdeling beregeningsruimte differentiëren; - Werkwijze hydrologische ondergrens verkennen; - Werkwijze voor wat, hoort wat m.b.v. Bedrijf Bodem- en WaterPlan testen en optimaliseren. - Bepalen beregeningsruimte in beschermde gebieden rond N2000- en NNP-gebieden op basis van de Passende Beoordeling (pNB); - Voor beschermde gebieden toekennen beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting (ws); - Mogelijk herverdelen beregeningsruimte voor Flexibel Gebied tussen waterschappen m.b.v. actuele data, resultaten pilots en Passende Beoordeling (pNB en ws); - Aanpassen Waterschapsverordening (ws): - Aanpassen beleidsregel vergunningen beschermde gebieden; - Aanpassen/uitbreiden meet en registratieplicht. - Implementatie meet en registratieplicht (ws) - Opstellen BBWP's en installeren debietmeters en eventueel transponders (ws en agrariërs).
Vanaf 1 januari 2030 is de gewijzigde meet- en registratieplicht van kracht en is een Bedrijf Bodem- en WaterPlan verplicht. Ook is dan duidelijk hoeveel beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting wordt toegekend in Beschermd Gebied.	
2030 - 2032	- Verdeling beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting in Flexibel Gebied wordt uitgewerkt (ws); - Aanpassen vergunningen in Beschermd Gebied (ws); - Fictief toepassen, optimaliseren en vaststellen van de beloningssystematiek 'Voor wat hoort wat' (ws); - Testen en optimaliseren van de BBWP-module (ws); - Aanpassen Waterschapsverordening (ws): - Alle grondwateronttrekkingen worden vergunningplichtig; - In vergunningen Flexibel Gebied wordt de maximale; beregeningsruimte toegekend.
Per 1 januari 2033 (of zoveel eerder als mogelijk) is de beregeningsruimte voor Beschermd Gebied in vergunningen vastgelegd en wordt deze gecontroleerd en gehandhaafd (ws). Ook is dan de beregeningsruimte in Flexibel Gebied bekend.	
2033 - 2035	Droogteagenda (met beregeningsbeleid als een onderdeel) - Evalueren of het bodem- en watersysteem hersteld is in 2040 (pNB); - Uitwerken aanvullende maatregelen Droogteagenda (pNB). Beregeningsruimte per onttrekkingsinrichting in Flexibel Gebied is toegekend middels vergunning, inclusief de systematiek van "Voor wat, Hoort wat".
Vanaf 1 januari 2040 (of zoveel eerder als mogelijk) zal de beregeningsruimte in Flexibel Gebied worden gecontroleerd en gehandhaafd (ws).	
2040	Droogteagenda (met beregeningsbeleid als een onderdeel) - Evaluatie van de Droogteagenda inclusief doelrealisatie (pNB); - Uitwerken aanvullende maatregelen Droogteagenda (pNB).

Tabel 1: Tijdpad met tussen () initiatiefnemer(s) van een activiteit.

In bovenstaande tabel staat aangegeven wie de trekker is van een project. Nadrukkelijk moet vermeld worden dat de trekker dit samen met alle partners van het beregeningsbeleid zowel ambtelijk als bestuurlijk vormgeeft. Hierbij moeten alle partners vertrouwen hebben dat de uitwerking van het beregeningsbeleid de komende jaren samen wordt vormgegeven.

Bijlage 1: Wat ging vooraf aan dit Koersdocument?

1.1 Beregeningsbeleid 2014: Beregenen met grondwater⁵

Met de inwerkingtreding van de nieuwe Waterwet eind 2009 zijn de waterschappen bevoegd gezag geworden voor een deel van het operationeel grondwaterbeheer. Daaronder valt ook het onttrekken van grondwater voor beregening. De waterschappen in Brabant hebben in eerste instantie het beleid ten aanzien van grondwater één op één overgenomen van de provincie Noord-Brabant. Daarbij hebben de waterschappen in de waterbeheerplannen 2010 - 2015 al aangegeven dat beleid te gaan herijken.

Op verzoek van de ZLTO zijn de waterschappen in Brabant gaan kijken naar de mogelijkheden om het beleid omtrent grondwaterberegening te vernieuwen. Daarbij is gekozen voor een open planproces tussen de Brabantse waterschappen, de ZLTO, een vertegenwoordiging van de natuurorganisaties en de provincie Noord-Brabant. Tijdens dit proces is breed geconstateerd dat het vigerende generieke beleid voor beregenen uit grondwater voor Noord-Brabant onvoldoende tegemoetkomt aan de toenmalige (2014) en toekomstige wensen en eisen van de functies landbouw en natuur.

Op 31 januari 2014 hebben de betrokken waterschappen, natuurorganisaties en de landbouw de 'Intentieovereenkomst beregenen uit grondwater' ondertekend waarin de hoofdlijnen van het beleid zijn overeengekomen. Gedeputeerde Staten hebben op 10 februari 2014 haar steun per brief uitgesproken. Deze intentieovereenkomst vormt een belangrijke basis voor de beleidsnotitie 'Beregenen met Grondwater'.

Bij de totstandkoming van dit beleid is grondwaterberegening nadrukkelijk in de bredere context van de watervoorziening geplaatst. Uiteindelijk draait het om het water dat voor de groei van planten beschikbaar is tijdens het groeiseizoen. Naast beregening zijn een vitale bodem, waterconservering, wateraanvoer, en -afvoer activiteiten die hier invloed op hebben. Deze hebben in samenhang invloed op de beschikbare grondwatervoorraad. De beleidsontwikkeling heeft daarom ook geleid tot een versterkte koers op het gebied van het oppervlaktewaterbeheer. Niet expliciet vastgelegd uitgangspunt was daarbij dat, omdat via het Bedrijfswaterplan ook de agrarisch ondernemers allerlei maatregelen zouden nemen, niet veel meer zou worden onttrokken dan de 40 miljoen m³ die in de voorafgaande periode maximaal werd onttrokken.

Passende Beoordeling 2014

Het beregeningsbeleid wat Waterschap Aa en Maas, Waterschap Brabantse Delta en Waterschap De Dommel in samenspraak met provincie en belangengroepen hebben ontwikkeld, zie paragraaf 1.2.1, heeft tot doel de grondwatervoorraad te beschermen, grondwaterafhankelijke natuurwaarden in Natura 2000-gebieden te beschermen en te herstellen en gelijktijdig een economisch gezonde agrarische bedrijfsvoering te behouden. Onderdeel van het beregeningsbeleid is het hanteren van beschermingszones rond Natura 2000-gebieden waarbinnen een "standstill" beleid geldt. Het standstill beleid betekent dat binnen de beschermingszones geen extra onttrekkingsinrichtingen bij mogen komen. Het standstill beleid was niet gericht op maximaal te onttrekken hoeveelheden. Uit de medio 2014 uitgevoerde Passende Beoordeling⁶ is gebleken dat de huidige beschermingszones rond de Natura 2000-gebieden en daarbij gehanteerde 'veilig op veilig' benadering ervoor zorgen dat (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden niet op kunnen treden door agrarische onttrekkingen in Flexibel Gebied.

⁵ Beregenen met grondwater, waterschappen Aa en Maas (2014), Brabantse Delta (2014) en De Dommel (2015).

⁶ Passende Beoordeling beregeningsbeleid Noord-Brabant. Toetsing in het kader van 19d t/m 19j van de Natuurbeschermingswet 1998, Bureau Waardenburg, Culemborg, Jonkvorst, R.J., R.G. Verbeek en G.F.J. Smit, 2014.

De intentieovereenkomst beregenen uit grondwater uit 2014 vormt het basisdocument voor de Brabantbrede afspraken en uitgangspunten omtrent het gebruik van grondwater voor beregening. Deze overeenkomst is op 31 januari 2014 ondertekend door:

- De Brabantse waterschappen
- De ZLTO (Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie)
- Vertegenwoordigers van natuurorganisaties
- De provincie Noord-Brabant
- De afspraken en uitgangspunten omtrent het gebruik van grondwater voor beregening zijn vervolgens geborgd in de keuren van de waterschappen.

1.2 Beregenen uit grondwater in Brabant; Evaluatie periode 2014 – 2018⁷

Waterschappen, provincie, ZLTO en terreinbeheerders hebben de in 2014 gemaakte afspraken over het beregenen uit grondwater in Brabant vertaald naar beleid en regelgeving. In het algemeen constateert de in 2018 uitgevoerde evaluatie dat het beregeningsbeleid inspeelt op de veranderende behoefte aan een robuuste watervoorziening voor agrarische ondernemers in Brabant. Door de gebiedsgerichte uitwerking is een gedifferentieerd beeld ontstaan met meer flexibiliteit in tijd en ruimte enerzijds tegenover bescherming van de grondwatervoorraad rondom natuurgebieden anderzijds. Dit heeft geleid tot een onderscheid in de beschermde gebieden waar het standstill voor het slaan van nieuwe onttrekkingsinrichtingen in stand bleef, en flexibele gebieden waar het slaan van nieuwe onttrekkingsinrichtingen onder voorwaarden (o.a. het Bedrijfswaterplan) mogelijk werd. Het standstillprincipe is niet doorgevoerd op de maximaal te onttrekken hoeveelheden. De aanbevelingen uit deze evaluatie zijn:

- Meer sturen op de grondwatervoorraad;
- Verdere implementatie van uitvoeringsovereenkomst;
- Verbeteren van de klimaatrobuustheid;
- Versterken van instrument bedrijfswaterplannen;
- Verbetering van de uitvoerbaarheid;
- Vergroten van de integraliteit.

Deze laatste aanbeveling ‘vergroten van de integraliteit’ plaatst beregening in een bredere context van watervoorziening en klimaatadaptatie en vormt daarmee feitelijk de basis voor het oprichten van het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG) op 29 maart 2019.

1.3 Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg⁸

Om de uitdagingen uit paragraaf 1.1 van het Koersdocument het hoofd te bieden, moet een omslag plaatsvinden in het denken over en handelen in het (grond)watersysteem van Brabant. De nadruk moet verschuiven van het afvoeren van water, naar het maximaal vasthouden van water in de winter en het voorjaar en het structureel verminderen van de watervraag. Het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG) in Brabant is verantwoordelijk voor het integreren van beleid en samenwerking tussen verschillende partijen (zoals gemeenten, waterschappen, de provincie en Brabant Water) om een duurzaam en droogtebestendig Brabants grondwatersysteem te realiseren. Dit houdt in dat er gezamenlijk wordt gewerkt aan het vasthouden van water, het verminderen van grondwateronttrekkingen en het bevorderen van innovatie om de grondwatervoorraden in de provincie te beschermen en te verbeteren.

⁷ Beregenen uit grondwater in Brabant; Evaluatie periode 2014-2018, Twan Tiebosch, Esplanada Advies, 16 oktober 2018.

⁸ Notitie: Verbreden bestuurlijk overleg beregening naar grondwateroverleg, Provincie Noord-Brabant, 28 februari 2019.

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vormt, samen met de Habitatrichtlijn (Hrl), het kader voor de doelen voor het grondwater en de natuur in Noord-Brabant en vormt daarmee de aanleiding voor dit Koersdocument. De Europese richtlijnen zijn geïmplementeerd en daarmee onderdeel van het nationale recht via de Omgevingswet. De grondwaterdoelen voor 2027 zijn:

- 1) Grondwatervoorraad, aanvulling en onttrekking in balans;
- 2) Hydrologische randvoorwaarden grondwaterafhankelijke natuur, waaronder Natura 2000 gebieden, natte natuurplek (grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen⁹) en KRW-waterlichamen op orde;
- 3) Goede grondwaterkwaliteit voor ecologie & menselijk gebruik.

Omgevingswet

Naast de doelen van de KRW (verankerd via de Omgevingswet) gelden er ook Europese doelen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR; Natura 2000). Ook deze zijn onderdeel van de Omgevingswet.

De deelnemers van het BBG zijn:

Provincie Noord-Brabant, waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel, ZLTO (landbouw), terreinbeheerders (natuur), Brabant Water (drinkwater), VIW (vereniging industriewater), BMF (milieu) en VPG (particuliere grondeigenaren) met als agendalid Evides (drinkwater).

1.4 Grondwaterconvenant¹⁰

Op 15 december 2021 ondertekenden dertien partijen in Noord-Brabant het Grondwaterconvenant. Hierin erkennen zij het gedeelde belang van en maakten zij afspraken om te werken aan herstel en bewaking van de grondwaterbalans in Noord-Brabant. Het gaat daarbij zowel om het tegengaan van *verdroging* op de lange termijn als om het beperken van nadelige gevolgen van *droogte* op de korte termijn.

Eén van de bouwstenen in het grondwaterconvenant, naast grondwater aanvullen en langer vasthouden, is minder grondwater gebruiken. Daarom is van één van de eerste projecten die voortvloeide uit het Grondwaterconvenant de herziening van het Brabant brede beregeningsbeleid. Dit Koersdocument is het (tussen) resultaat van dit project.

1.5 Droogteadvies: ‘Zonder water geen later’¹¹

Op 15 september 2022 is het advies van de onafhankelijke Adviescommissie Droogte ‘Zonder water, geen later’ gepresenteerd. Het rapport roept op nú aan de slag te gaan om het (grond)watersysteem weerbaar te maken voor langere periodes van droogte en spaarzaam om te gaan met het kostbare grondwater. 12 adviezen van de adviescommissie Droogte beschrijven hoe te komen tot een omslag in het (grond)waterbeheer in Noord-Brabant, met als doel een duurzaam beheer van de watervoorraden en een nieuw evenwicht tussen grondwateraanvulling, afvoer en onttrekking. Het Droogteadvies stelt ook duidelijk dat natuur tenminste nevensgeschikt is aan sociaaleconomische functies. Het Droogteadvies bevestigt de richting van en afspraken uit het Grondwaterconvenant en benadrukt nogmaals de grote urgentie van de aanpak van

⁹ KRW, bijlage V 2.1.2

¹⁰ GRONDWATERCONVENANT 2021 – 2027, SAMENWERKEN AAN HERSTEL EN BEWAKING VAN DE GRONDWATERBALANS IN BRABANT, waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Brabantse Milieufederatie, Brabant Water, provincie Noord-Brabant, Evides Waterbedrijf, Vereniging Industrie Water en BPG Vereniging Landelijk Brabant, 15 december 2021.

¹¹ DROOGTEADVIES: ZONDER WATER GEEN LATER, Naar een omslag in het (grond)waterbeheer in Noord-Brabant, Twan Tiebosch, Joks Janssen en Marijn van Asseldonk, 15 september 2022.

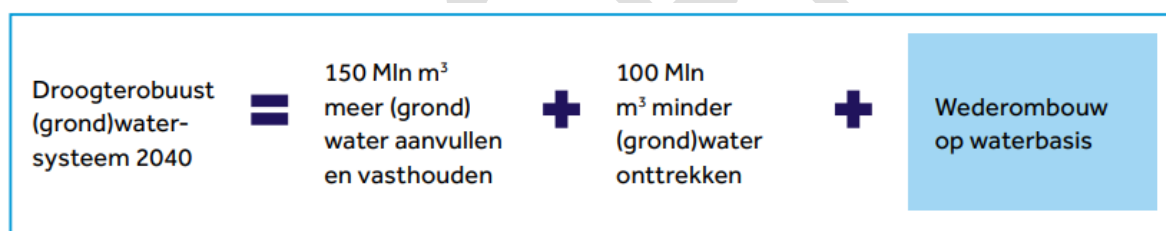
droogte. Het Droogteadvies stelt ook duidelijk dat natuur tenminste nevensgeschikt is aan sociaaleconomische functies. Met een tijdshorizon van 2040 geeft het advies het langetermijnperspectief voor de aanpak van verdroging.

1.6 Droogteagenda¹²

Het Grondwaterconvenant (korte-termijn maatregelen) voeren we uit tot 2027. Het Droogteadvies geeft het lange-termijn perspectief met doorkijk naar 2040. De Droogteagenda (3 juli 2024) geeft aan hoe het Grondwaterconvenant en het Droogteadvies zich tot elkaar verhouden.

Binnen de Droogteagenda zijn meerdere projecten meegenomen. Al deze projecten tezamen moeten leiden tot een robuust bodem- en watersysteem. Indien alle projecten zijn uitgevoerd is er weer sprake van een robuust bodem- en watersysteem en wordt de hydrologische ondergrens in natuur niet meer overschreden.

Het Droogteadvies biedt op basis van de beschikbare data en kennis duidelijke richtlijnen over de hoeveelheid extra (grond)water die we moeten aanvullen en de hoeveelheid die we minder moeten onttrekken om een robuust (grond)watersysteem te bereiken wat bestand is tegen droogte. Daarnaast beschrijft het Droogteadvies de condities om te komen tot systeemverandering als “wederombouw op waterbasis”. In het Droogteadvies is de opgave als volgt gekwantificeerd¹³:

Figuur 1.1: Droogte robuust grondwatersysteem = 150 Mln. m³ meer vasthouden en infiltreren + 100 Mln. m³ minder grondwater gebruiken + wederopbouw op waterbasis. (Afkomstig uit het Droogteadvies.)

In de Droogteagenda is het droogteadvies verder uitgewerkt en de Kamerbrief Water en Bodem Sturend¹⁴ is direct meegenomen. In de Droogteagenda onderschrijven we dat de urgentie om aan verdroging te werken groot is en steeds groter wordt. De Droogteagenda kenmerkt zich door de volgende punten:

- Ombouw naar een klimaatbestendig, droogterobuust (grond)watersysteem;
- Iedere partij is aan zet voor een deel van de gezamenlijke opgave;
- Alleen samen kunnen we de omslag in het (grond)waterbeheer realiseren;
- Afwachten is geen optie: structurele maatregelen hebben een uitvoeringstermijn tot wel tien jaar.

In de verdere uitwerking is KWR door de BBG gevraagd te komen met een getalsmatige onderbouwing¹⁵. De doelen en beoogde effecten van maatregelen zijn uitgedrukt in miljoenen kubieke meters (m³) per jaar, gemiddeld, ten opzichte van autonome groei in 2040. Autonome

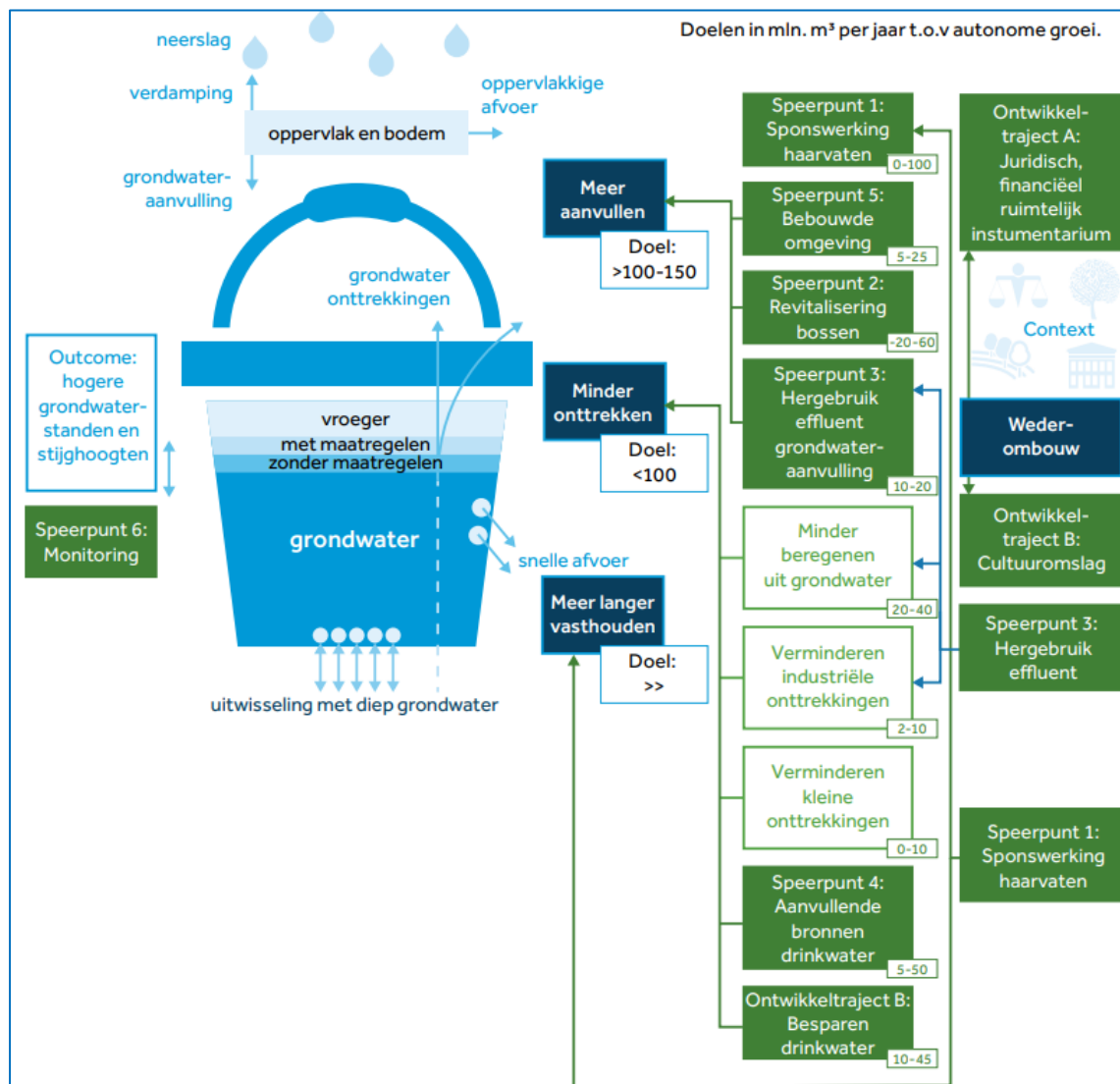
¹² DROOGTEAGENDA NOORD-BRABANT, Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg, 3 juli 2024.

¹³ Een verkenning naar de Watervraag van de Noord-Brabantse Natuur, Deltares, Haskoning, Eco Groen, 7 oktober 2020.

¹⁴ Kamerbrief, Water en Bodem Sturend, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 25 november 2022.

¹⁵ Onderbouwing Programmaplaatje Droogteagenda, KWR 2024.062, Sija Stofberg en Ruud Bartholomeus, 25 april 2024.

groei verwijst naar de verwachte groei of verandering die zou plaatsvinden zonder enige aanvullende maatregelen.

Figuur 1.3: Doelen in Mln. m³ per jaar t.o.v autonome groei. (Afkomstig uit de Droogteagenda.)

In het addendum op het Regionaal Water en Bodemprogramma¹⁶ heeft de provincie Noord-Brabant de Droogteagenda verankerd in haar beleid.

1.7 Beregeningsbeleid 1.0¹⁷

Voor de herziening van het beregeningsbeleid zijn een ambtelijke projectgroep en een bestuurlijke werkgroep samengesteld waarin de volgende partijen participeren: Waterschappen Brabantse Delta, De Dommel en Aa en Maas, Provincie Noord-Brabant, ZLTO, Brabantse Milieufederatie, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

¹⁶ Addendum Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027, Provincie Noord-Brabant, 18 februari 2025

¹⁷ Concept Beregeningsbeleid Noord-Brabant 1.0, Bestuurlijke werkgroep beregeningsbeleid, 16 december 2022.

Het eerste product van deze projectgroep en de bestuurlijke werkgroep was de rapportage 'Concept Beregeningsbeleid Noord-Brabant, Houtskoolschets' (juli 2022). Het Utrecht University Centre for Water, Oceans and Sustainability Law heeft deze 'Houtskoolschets' getoetst op juridische houdbaarheid¹⁸. Samen met de ontvangen reacties van de achterbannen tijdens de consultatieperiode (september – oktober 2022) heeft dit geleid tot de notitie 'Beregeningsbeleid 1.0' (16 december 2022).

Een van de aanbevelingen uit het 'Concept Beregeningsbeleid 1.0' was om een aantal onzekerheden in de praktijk te onderzoeken in pilots. Deze drie pilots (een per waterschap) zijn inmiddels in uitvoering en in deze pilots testen de waterschappen ideeën uit het Concept Beregeningsbeleid 1.0 in de praktijk. De voorlopige inzichten zijn benut om dit Koersdocument aan te scherpen. De definitieve resultaten nemen de partijen mee in de verdere uitwerking van de herziening van het beregeningsbeleid de komende jaren.

Daarnaast is er in februari 2023 door alle deelnemende partijen een afsprakenkader¹⁹ vastgesteld en ondertekend op basis van het Concept beregeningsbeleid 1.0. De voor dit Koersdocument meest relevante (qua planning achterhaalde) afspraken uit dit ondertekende afsprakenkader zijn:

- In de pilots doen we ervaring op hoe we de hydrologische randvoorwaarden voor natuur kunnen vertalen naar een ondergrens van de grondwaterstand in de bufferzones, waarop we beregeningsruimte en onttrekkingsverbod baseren. De waterschappen ontwikkelen deze methodiek samen met provincie, BMF / TBO's, ZLTO en relevante stakeholders in de gebieden → zie hoofdstuk 3 en 4 voor de nadere uitwerking in dit Koersdocument;
- Het maakt uit wáár de onttrekkingen ten behoeve van beregening verminderen. We hebben oog voor gebiedsgerichte verschillen en zien de hydrologische randvoorwaarden voor de natuur die volgen uit de Wet natuurbescherming en Kaderrichtlijn Water als uitgangspunten. Focus ligt daarbij op de reductie van de onttrekkingen in zones rondom kwetsbare natuur, waarbij het onderscheid in beschermd en Flexibel Gebied vooralsnog behouden blijft. → zie hoofdstuk 3 en 4 voor de nadere uitwerking in dit Koersdocument;
- Het richtjaar van 'Zonder water, geen later' is 2040. Wij zien mogelijkheden om de reductie naar maximaal 70 mln. m³ /jaar stapsgewijs al in 2027 bij de inwerkingtreding van het herziene beleid te bereiken, waarbij we wel de volledige uitvoering van de acties in het Grondwaterconvenant nodig hebben, omdat we daardoor de beregeningsbehoefte sterk verminderen → zie hoofdstuk 4 voor de nadere uitwerking in dit Koersdocument;
- We werken in 2024 een plan van aanpak uit voor het plaatsen van debietmeters op agrarische onttrekkingsinrichting. We leren daarbij van praktische problemen en oplossingen die we in de twee pilots verwachten tegen te komen → zie hoofdstuk 5 voor een nadere uitwerking in dit Koersdocument;
- Het 'Voor wat, hoort wat' principe staat centraal om agrarische ondernemers voldoende toekomstperspectief te geven. Hierbij hoort dat we agrarische ondernemers belonen voor hun inzet op het gebied van waterconservering, -infiltratie en -vasthouden → zie hoofdstuk 6 voor de nadere uitwerking in dit Koersdocument;

¹⁸ REVIEW HOUTSKOOLSCHETS HERZIENING BEREGENINGSBELEID, Utrecht University, Centre for Water, Oceans and Sustainability Law, Contactpersoon: Marleen van Rijswijk, Universiteit Utrecht, H.vanRijswijk@uu.nl, Auteurs: F.A.G. Groothuijse & H.F.M.W van Rijswijk, 23 november 2022.

¹⁹ SAMENWERKEN AAN HERSTEL EN BEWAKING VAN DE GRONDWATERBALANS IN BRABANT, AFSPRAKENKADER BEREGENINGSBELEID, Bestuurlijke werkgroep beregeningsbeleid, november 2022.

- Het BBWP zien we als belangrijk hulpmiddel voor zowel het vasthouden en infiltreren als het verkleinen van de onttrekkingsbehoefte. De inschatting is dat we daarmee uiterlijk in 2026 90% van de vergunninghouders kunnen bereiken. De focus ligt daarbij op het gehele grondwatersysteem, waarbij onderscheid in beschermd en Flexibel Gebied vooralsnog behouden blijft → zie hoofdstuk 6 voor de nadere uitwerking in dit Koersdocument;
- Het BBWP is in het grondwaterconvenant als voorwaarde benoemd voor berekening in 2027. Maatregelen in het BBWP zijn daardoor niet vrijblijvend → zie hoofdstuk 6 voor de nadere uitwerking in dit Koersdocument;
- We verbeteren de waterkwantiteitsmodule in het BBWP. Hiervoor is een plan van aanpak in de maak → zie hoofdstuk 6 voor de nadere uitwerking in dit Koersdocument.

Randvoorwaarde uit het afsprakenkader

De deelnemende partijen omarmen de kwantitatieve doelstelling voor beregeningsbeleid uit het Droogteadvies onder voorwaarde dat andere Grondwaterconvenant partners dat ook doen voor hun deel. De snelheid en bijdrage vanuit het beregeningsbeleid moet in verhouding staan tot andere onderdelen van het Grondwaterconvenant.

CONCEPT

Bijlage 2: Toelichting investeringskosten debietmeters (2 scenario's)

Om beter inzicht te krijgen in de kosten van het verplicht stellen van debietmeters zijn hieronder twee scenario's geschetst. Tabel 5.1 geeft de investeringskosten weer wanneer zowel debietmeters als telemetrie voor alle onttrekkingsinrichtingen verplicht worden gesteld. Tabel 5.2 toont de investeringskosten wanneer debietmeters verplicht zijn voor alle onttrekkingsinrichtingen, maar telemetrie uitsluitend wordt verplicht in het beschermde gebied. Hierbij is geen inschatting gemaakt van tussentijdse herinvesteringen ten gevolge van defecten in de hardware, tussentijds batterijen vervangen etc.

De tabellen dienen uitsluitend ter illustratie om een indicatie te geven van de mogelijke investeringskosten.

In Brabant zijn er in totaal 17.300 (agrarische) onttrekkingsinrichtingen, verdeeld over de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en de Dommel (resp. 7.250, 4.773 en 5.277 onttrekkingsinrichtingen). De gemiddelde kosten voor het installeren van een debietmeter en transponder zijn per onttrekkingsinrichting € 2.250.

Tabel 2.1: Overzicht kosten installatie debietmeters plus transponder en realiseren data-platform; inclusief bijdrageregeling.

Onderdeel	Kosten per onttrekkingsinrichting in €	Kosten Brabant breed in € o.b.v. 17.300 onttrekkingsinrichtingen	Kosten overheid in €
Debietmeter	€ 500-1000 (gemiddeld € 750)	€ 12.975.000	(0%) € 0
Transponder	€ 500	€ 8.650.000	(100%) € 8.650.000
Installatie	€ 500-1500 (gemiddeld € 1000)	€ 17.300.000	(50%) € 8.650.000
Realiseren data-platform		€ 250.000	(100%) € 250.000
Totaal		€ 38.054.500	€ 17.550.000

Op basis van tabel 5.1. komt ca. 46,1% van de kosten per debietmeter voor de overheid. Van de totale kosten voor de overheid (€ 17.550.000) neemt de Provincie Noord-Brabant 50% op zich (€ 8.775.000). De andere 50% betalen de waterschappen naar rato van het aantal onttrekkingsinrichtingen (Aa en Maas € 3.677.384, Brabantse Delta € 2.420.987, de Dommel € 2.676.629).

Tabel 2.2: Overzicht kosten installatie debietmeters plus transponder en realiseren data-platform in Beschermd Gebied; inclusief bijdrageregeling.

Onderdeel	Kosten per onttrekkingsinrichting in €	Kosten Brabant breed in € o.b.v. 6642 onttrekkingsinrichtingen In Beschermd Gebied	Kosten Brabant breed in € o.b.v. 10.658 onttrekkingsinrichtingen In Flexibel Gebied	Kosten overheid in €
Debietmeter	€ 500-1000 (gemiddeld € 750)	€ 4.981.500	€ 7.993.500	(0%) € 0
Transponder	€ 500	€ 3.321.000		(100%) € 3.321.000
Installatie	€ 500-1500 (gemiddeld € 1000)	€ 6.642.000	€ 10.658.000	(50%) € 8.650.000
Realiseren data-platform		€ 250.000		(100%) € 250.000
Totaal		€ 15.194.500	€ 18.651.500	€ 12.221.000

Op basis van tabel 5.2. zijn de totale kosten €33.846.000, waarbij ca. 36,1% van de kosten per debietmeter voor de overheid is. Van de totale kosten voor de overheid (€ 12.221.000) neemt de Provincie Noord-Brabant 50% op zich (€ 6.110.500). De andere 50% betalen de waterschappen naar rato van het aantal onttrekkingsinrichtingen en verhouding flexibel en Beschermd Gebied.

Voorbeeld procedure

Een ondernemer meldt zich bij het waterschap om zijn/haar onttrekkingsinrichting te laten voorzien van een debietmeter, al dan niet met telemetrie. Daarbij kan de ondernemer kiezen voor een aangesloten installateur. Installateurs hebben de gekozen transponders op voorraad liggen en maken een afspraak voor installatie. De ondernemer krijgt een rekening voor de debietmeter (indien nog niet aanwezig) en een deel van de installatiekosten (conform bijdrageregeling, zie tabel 5.1). De installateur stuurt een factuur naar het waterschap van de transponder, installatie van de transponder en een deel van de installatiekosten van de debietmeter (conform bijdrageregeling).

Er zijn verscheidene vergunninghouders met meerdere onttrekkingsinrichtingen. De kosten kunnen daarmee hoog oplopen. Indien blijkt dat de kosten zodanig hoog zijn voor een vergunninghouder dat er problemen ontstaan, zal in overleg met het waterschap een regeling worden getroffen.

Staatssteun

Een decentrale overheid mag maximaal €20.000,- per drie belastingjaren betalen aan een agrarisch ondernemer zonder dat sprake is van staatssteun (de-minimisvrijstelling). Als de betreffende landbouwer van bv de gemeente of in het kader van groen/blauwe diensten ook een bijdrage ontvangt telt die mee in het bepalen van die € 20.000 per drie jaar. De te ontvangen bedragen vanuit Europa zelf (vb: uitbetaling betalingsrechten of vergoeringspremies) tellen niet in mee.

Er is een check gedaan bij Europa Decentraal. Hier is bovenstaande bevestigd. Wanneer dit het geval is, dient de agrarisch ondernemer (op bedrijfsniveau) aan te tonen dat ze onder de bovengenoemde bedragen blijven.

Onderdeel	Beschrijving
Debietmeter	De debietmeter is eigendom van de vergunninghouder. Eventuele kosten voor beheer, onderhoud en vervanging zijn op kosten van de agrariër.
Installatie	Installatiekosten zijn eenmalig. Indien er bij vervanging kosten zijn, zijn deze voor rekening van de agrarisch ondernemer.
Transponder	De transponder blijft eigendom van het waterschap. De kosten voor vervanging zijn daarmee voor het waterschap.
Dataplatform	Het dataplatform is met name bedoeld voor de dagelijkse werkzaamheden en beheer en onderhoudskosten zullen daarmee op rekening van het waterschap komen.

Tabel 5.2: Beheer en onderhoudskosten die verbonden zijn aan de debietmeters.

De waterschappen volgen technologische innovaties om de mogelijk nieuwe kansen die deze bieden aanvullend op de debietmeters te gebruiken om het beregeningsbeleid en de uitvoering te vereenvoudigen en te onderbouwen.

CONCEPT